

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

Διδακτική της Νοσηλευτικής

10. Μάθηση σε αδόμητα πρότυπα

Α. Μέσω μέσω
κοινωνικής προσφοράς

Τι είναι η μάθηση μέσω κοινωνικής προσφοράς;

Η μάθηση μέσω κοινωνικής προσφοράς (service learning) είναι μια παιδαγωγική προσέγγιση που συνδυάζει την ακαδημαϊκή μάθηση με την ενεργή συμμετοχή σε δράσεις κοινωνικού οφέλους. Πρόκειται για μια μορφή εμπειρικής μάθησης που συνδέει τη θεωρία με την πράξη, ενισχύοντας την ανάπτυξη γνώσεων, δεξιοτήτων και κοινωνικής συνείδησης.

1. Βασικές αρχές

- Οι μαθητές συμμετέχουν σε *πραγματικές κοινωνικές δράσεις* (π.χ. περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες, υποστήριξη ευάλωτων ομάδων).
- Υπάρχει *άμεση σύνδεση* ανάμεσα στις δραστηριότητες και το περιεχόμενο του αναλυτικού προγράμματος.
- Η εμπειρία συνοδεύεται από *αναστοχασμό* (reflection), ώστε οι μαθητές να κατανοήσουν τι έμαθαν και γιατί.

2. Οφέλη για τους μαθητές

- **Ακαδημαϊκή ενδυνάμωση:** Βελτίωση κατανόησης της ύλης, ανάπτυξη κριτικής σκέψης, εφαρμογή της θεωρίας.
- **Κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη:** ενσυναίσθηση, υπευθυνότητα, συνεργατικότητα, αυτοεκτίμηση.
- **Δεξιότητες 21ου αιώνα:** επικοινωνία, ομαδική εργασία, επίλυση προβλημάτων, διαχείριση έργου.
- **Ενίσχυση της πολιτότητας:** μεγαλύτερη κατανόηση κοινωνικών ζητημάτων και τάση για ενεργό συμμετοχή στα κοινά.

3. Οφέλη για την κοινότητα

- Ανάπτυξη και υλοποίηση προγραμμάτων που καλύπτουν πραγματικές ανάγκες.
- Σύνδεση σχολείου–κοινωνίας και ενίσχυση του κοινωνικού ιστού.
- Ενεργή συμβολή των νέων σε ζητήματα όπως περιβάλλον, κοινωνική αλληλεγγύη, πολιτισμός.

4. Πλεονεκτήματα έναντι της απλής εθελοντικής δράσης

Η μάθηση μέσω κοινωνικής προσφοράς διαφέρει από τον εθελοντισμό:

- έχει παιδαγωγικό σχεδιασμό,
- ενσωματώνεται στο μάθημα,
- περιλαμβάνει δομημένο αναστοχασμό και αξιολόγηση,
- έχει διπλό στόχο: μάθηση & κοινωνικό όφελος.

5. Πιθανές προκλήσεις

- Απαιτεί χρόνο και προετοιμασία από τους εκπαιδευτικούς.
- Χρειάζεται συνεργασία με φορείς της κοινότητας.
- Απαιτεί συνεχή υποστήριξη και αξιολόγηση για να μην υποβαθμιστεί σε απλή εθελοντική δραστηριότητα.

Παραδείγματα δραστηριοτήτων

- Εκπόνηση περιβαλλοντικού προγράμματος για τη μείωση απορριμμάτων στο σχολείο.
- Υποστήριξη ηλικιωμένων μέσω ψηφιακού γραμματισμού.
- Δημιουργία καμπάνιας ευαισθητοποίησης για κοινωνικά ζητήματα.
- Εμπλοκή σε δημοτικά ή τοπικά έργα βελτίωσης δημόσιων χώρων.

Παραδείγματα “μάθησης
μέσω κοινωνικής
προσφοράς” (service learning)

1. Πρόληψη και προαγωγή υγείας σε σχολεία

Οι φοιτητές:

- υλοποιούν διαδραστικές παρουσιάσεις για διατροφή, άγχος, σεξουαλική υγεία, υγιεινή,
- κάνουν μετρήσεις όπως ΔΜΣ, πίεση (μόνο όπου επιτρέπεται θεσμικά),
- σχεδιάζουν δράσεις σωματικής άσκησης ή ψυχικής ενδυνάμωσης.
- **Μαθαίνουν:** επικοινωνία υγείας, δημόσια υγεία, σχεδιασμό παρεμβάσεων.

2. Υποστήριξη ηλικιωμένων στην κοινότητα 🧓

Οι φοιτητές Νοσηλευτικής συνεργάζονται με τα ΚΑΠΗ για:

- προγράμματα πτώσεων και ισορροπίας,
- μέτρηση ζωτικών σημείων,
- συνοδεία σε καθημερινές δραστηριότητες,
- ενίσχυση ψηφιακού γραμματισμού (π.χ. χρήση eHealth εφαρμογών).
- **Μαθαίνουν:** γηριατρική, διαχείριση χρόνιων νοσημάτων, κοινωνικές δεξιότητες.

3. Κινητές μονάδες υγείας

Οι φοιτητές συμμετέχουν σε εξορμήσεις σε απομακρυσμένες ή ευάλωτες περιοχές:

- ενημέρωση για εμβολιασμούς,
- βασικός προληπτικός έλεγχος (με εποπτεία),
- καταγραφή αναγκών υγείας της κοινότητας.
- **Μαθαίνουν:** επιδημιολογία πεδίου, κοινοτική υγεία, διαπολιτισμική επικοινωνία.

4. Προγράμματα ψυχικής υγείας

Οι φοιτητές νοσηλευτικής Ψυχικής Υγείας:

- διοργανώνουν ομάδες υποστήριξης για άγχος, burnout, μοναξιά,
- δημιουργούν καμπάνιες κατά του στιγματισμού «ψυχικής ασθένειας»,
- συνεργάζονται με ΜΚΟ ή δημοτικούς φορείς.
- **Μαθαίνουν:** ψυχοεκπαίδευση, δεξιότητες συμβουλευτικής, πρόληψη.

5. Υγιεινή και φροντίδα για άστεγους

Οι φοιτητές συμμετέχουν σε προγράμματα:

- παροχής πρώτων βοηθειών,
- ενημέρωσης για δερματικές λοιμώξεις, χρήση φαρμάκων,
- καθοδήγησης για πρόσβαση σε κοινωνικές/υγειονομικές υπηρεσίες.
- **Μαθαίνουν:** ανθρωπιστική υγεία, διαχείριση περιθωριοποιημένων πληθυσμών.

6. Συνεργασία με φαρμακεία της κοινότητας

Οι φοιτητές:

- ενημερώνουν πολίτες για σωστή χρήση φαρμάκων,
- συμμετέχουν σε προγράμματα διάθεσης παλιών φαρμάκων,
- υποστηρίζουν εκστρατείες για αντιμικροβιακή αντοχή.
- **Μαθαίνουν:** φαρμακευτική συμβουλευτική, δημόσια υγεία.

7. Παρεμβάσεις για άτομα με αναπηρία

Οι φοιτητές εργοθεραπείας/φυσικοθεραπείας:

- σχεδιάζουν προσαρμοσμένα ασκησιολόγια,
- προτείνουν εργονομικές λύσεις για την καθημερινή ζωή,
- αναπτύσσουν εκπαιδευτικό υλικό για φροντιστές.
- **Μαθαίνουν:** αποκατάσταση, συνεργασία με οικογένειες, εξατομίκευση φροντίδας.

8. Προγράμματα δημόσιας υγείας σε δήμους

Οι φοιτητές Δημόσιας Υγείας ή Νοσηλευτικής:

- κάνουν χαρτογράφηση κινδύνων (π.χ. κουνούπια, ποιότητα νερού),
- οργανώνουν workshops για πρώτες βοήθειες και ΚΑΡΠΑ,
- συμβάλλουν στη δημιουργία σχεδίων έκτακτης ανάγκης.

αθαίνουν: υγειονομικός σχεδιασμός, αξιολόγηση κινδύνου.

9. Κοινωνικά ιατρεία & δομές μεταναστών

Οι φοιτητές υποστηρίζουν με:

- διερμηνεία υγειονομικών οδηγιών,
- ενημέρωση για προληπτική φροντίδα,
- βοήθεια σε διαδικασίες πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας.

Μαθαίνουν: διαπολιτισμική φροντίδα, κοινωνικοοικονομικοί προσδιοριστές υγείας.

10. Ερευνητικά προγράμματα κοινοτικής υγείας

Οι ομάδες φοιτητών συλλέγουν δεδομένα για:

- διατροφή,
- φυσική άσκηση,
- υγειονομικές ανάγκες μιας περιοχής.

Μαθαίνουν: μεθοδολογία έρευνας, ανάλυση δεδομένων, τεκμηριωμένη πρακτική.

**B. Μάθηση μέσω της κλινικής
εκπαίδευσης (clinical education /
clinical learning)**

Η μάθηση μέσω της κλινικής εκπαίδευσης (clinical education / clinical learning) αποτελεί έναν από τους βασικότερους πυλώνες στην εκπαίδευση όλων των επαγγελματιών υγείας – ιατρών, νοσηλευτών, μαιών, φυσικοθεραπευτών κ.ά. Πρόκειται για μια μορφή εμπειρικής, εποπτευόμενης μάθησης που συμβαίνει στον πραγματικό χώρο φροντίδας, όπου οι φοιτητές συμμετέχουν ενεργά στη φροντίδα ασθενών.

1. Τι είναι κλινική εκπαίδευση

Είναι μια εκπαιδευτική διαδικασία κατά την οποία οι φοιτητές:

- εντάσσονται σε πραγματικές κλινικές δομές (νοσοκομεία, κέντρα υγείας, κοινότητα),
- υπό εποπτεία εφαρμόζουν γνώσεις και δεξιότητες,
- αλληλεπιδρούν με ασθενείς, επαγγελματίες υγείας και διεπιστημονικές ομάδες,
- αναπτύσσουν επαγγελματική ταυτότητα και κλινική κρίση.

Είναι το σημείο όπου η θεωρία «γίνεται πράξη».

★ 2. Πώς μαθαίνουν οι φοιτητές στην κλινική πράξη

A. Μάθηση εμπειρική (Experiential Learning)

- Η θεωρία του Kolb υπογραμμίζει ότι οι φοιτητές:
- έχουν **συγκεκριμένες εμπειρίες** με ασθενείς,
- **αναστοχάζονται** πάνω σε αυτές,
- διαμορφώνουν **νέες έννοιες και κατανόηση**,
- τις **δοκιμάζουν** στην πράξη.

B. Η μάθηση είναι κοινωνική

- Σύμφωνα με το κοινωνικο-κονστрукτιβιστικό μοντέλο:
- η γνώση οικοδομείται μέσω συνεργασίας με μέντορες, κλινικούς εκπαιδευτές και την ομάδα υγείας,
- η κλινική μονάδα λειτουργεί ως «κοινότητα πρακτικής» όπου οι φοιτητές συμμετέχουν σταδιακά όλο και περισσότερο.

Γ. Η εποπτεία είναι κρίσιμη

- Η ποιότητα του κλινικού εκπαιδευτή σχετίζεται άμεσα με:
- το επίπεδο αυτοπεποίθησης του φοιτητή,
- την ασφάλεια της πρακτικής,
- την ανάπτυξη κλινικής κρίσης,
- το βαθμό ενσωμάτωσης στην ομάδα.
- Αποτελεσματικός εκπαιδευτής = διαθέσιμος, υποστηρικτικός, δίνει feedback, επιτρέπει σταδιακή αυτονόμηση.

Δ. Η μάθηση είναι ασθενοκεντρική

- Οι φοιτητές μαθαίνουν καλύτερα όταν:
- αντιμετωπίζουν πραγματικές καταστάσεις,
- κατανοούν την ανθρώπινη διάσταση της φροντίδας,
- αναλαμβάνουν ρόλους που επηρεάζουν την ευημερία του ασθενή.

Ε. Η κλινική μάθηση απαιτεί αναστοχασμό

- Ο αναστοχασμός (reflection) είναι κρίσιμος για:
- σύνδεση θεωρίας–πράξης,
- διαχείριση συναισθημάτων,
- ηθική ανάπτυξη,
- βελτίωση της επαγγελματικής ταυτότητας.

★ 3. Οφέλη της κλινικής εκπαίδευσης

Για τους φοιτητές:

- Ανάπτυξη κλινικών δεξιοτήτων και τεχνικών ικανοτήτων.
- Ενίσχυση κλινικής κρίσης και λήψης αποφάσεων.
- Εμβάθυνση στην επικοινωνία με ασθενείς και οικογένειες.
- Κατανόηση του διεπιστημονικού ρόλου.
- Ανάπτυξη επαγγελματικής ταυτότητας και δεοντολογίας.
- Αυξημένη αυτοπεποίθηση.

Για τους φορείς:

- Μελλοντικό προσωπικό με υψηλότερο επίπεδο επαγγελματικής ετοιμότητας.
- Διάχυση καλών πρακτικών και σύγχρονης επιστημονικής γνώσης.

★ 4. Προκλήσεις και δυσκολίες

- Υπερφόρτωση κλινικών δομών → λιγότερος χρόνος για καθοδήγηση.
- Ποικίλη ποιότητα εποπτείας.
- Στρεσογόνα περιβάλλοντα για τους φοιτητές.
- Ασυνέχεια μεταξύ θεωρίας και πράξης.
- Περιορισμένη συμμετοχή λόγω ζητημάτων ασφάλειας ασθενούς.
- Πίεση χρόνου, φόρτος εργασίας, έλλειψη ανατροφοδότησης.

★ 5. Καλές πρακτικές στην κλινική εκπαίδευση

- Σαφείς εκπαιδευτικοί στόχοι και αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα.
- Προετοιμασία φοιτητών πριν την είσοδο στην κλινική.
- Χρήση μοντέλων coaching & mentoring.
- Ενσωμάτωση αναστοχαστικών ημερολογίων.
- Συνεχής και εποικοδομητική ανατροφοδότηση.
- Συνεργασία πανεπιστημίου – νοσοκομείου.
- Σταδιακή ανάθεση ευθύνης (graded responsibility).

Γ. Μάθηση μέσω του εθελοντισμού (volunteer learning)

Η μάθηση μέσω του εθελοντισμού (volunteer learning) είναι μια μορφή εμπειρικής μάθησης όπου οι συμμετέχοντες αναπτύσσουν γνώσεις, δεξιότητες και αξίες μέσα από την εθελοντική συμμετοχή σε δράσεις κοινωνικής προσφοράς. Αν και συγγενεύει με το *service learning*, δεν είναι το ίδιο· ο εθελοντισμός εστιάζει κυρίως στην προσφορά, ενώ το *service learning* έχει δομημένους μαθησιακούς στόχους και ενσωμάτωση στο αναλυτικό πρόγραμμα.

1. Χαρακτηριστικά της μάθησης μέσω εθελοντισμού

- Προαιρετική συμμετοχή που βασίζεται στην προσωπική επιθυμία προσφοράς.
- Μαθησιακά αποτελέσματα που προκύπτουν μέσα από την εμπειρία, όχι από οργανωμένη διδασκαλία.
- Η μάθηση εξαρτάται από:
 - το πλαίσιο της δράσης,
 - τον βαθμό εμπλοκής,
 - τον αναστοχασμό του συμμετέχοντα.

2. Μαθησιακά οφέλη για τους συμμετέχοντες

A. Γνωστική ανάπτυξη

- Κατανόηση κοινωνικών προβλημάτων (π.χ. φτώχεια, ανισότητες, υγεία).
- Εφαρμογή γνώσεων σε πραγματικές καταστάσεις.
- Ανάπτυξη κριτικής σκέψης και κοινωνικής ανάλυσης.

B. Κοινωνικο-συναισθηματικές δεξιότητες

- **Ενσυναίσθηση** και ευαισθητοποίηση για τις ανάγκες των άλλων.
- **Συνεργασία**, επικοινωνία και διαπολιτισμικές δεξιότητες.
- Αίσθημα προσωπικής αποτελεσματικότητας και αυτοεκτίμησης.
- Ανάπτυξη ταυτότητας ως ενεργός πολίτης.

Γ. Επαγγελματικές δεξιότητες

- Ανάληψη πρωτοβουλιών και υπευθυνότητας.
- Διαχείριση χρόνου και οργάνωση.
- Ηγετικές δεξιότητες.
- Σε κλάδους υγείας: ενίσχυση συμπόνιας, επικοινωνίας, δεοντολογίας.

3. Οφέλη για την κοινότητα

- Κάλυψη πραγματικών κοινωνικών αναγκών.
- Υποστήριξη ευάλωτων ομάδων.
- Δημιουργία κοινωνικού κεφαλαίου (δεσμοί ανάμεσα σε φορείς, πολίτες, φοιτητές).
- Προώθηση του πνεύματος αλληλεγγύης και συλλογικής ευθύνης.

4. Πώς προκύπτει η μάθηση μέσα από τον εθελοντισμό

- Οι έρευνες αναδεικνύουν ότι η βιωματική μάθηση ενεργοποιείται όταν:
- **Υπάρχει ενεργή συμμετοχή** (όχι παθητική παρουσία).
- Ακολουθεί **αναστοχασμός** – σκέψη πάνω στην εμπειρία.
- Γίνεται **σύνδεση με προϋπάρχουσες γνώσεις και αξίες**.
- Ο εθελοντής νιώθει ότι η **δράση είχε νόημα** και πραγματικό αντίκτυπο.

5. Προκλήσεις και όρια

- Η μάθηση δεν είναι εγγυημένη: εξαρτάται από τα κίνητρα και τη δομή.
- Κίνδυνος “φιλανθρωπικού πατερναλισμού” (charity model) αν η δράση δεν περιλαμβάνει κριτική σκέψη.
- Οι συμμετέχοντες μπορεί να εκτεθούν σε έντονα συναισθηματικά γεγονότα χωρίς υποστήριξη.
- Ασυνεπής ποιότητα εμπειριών μεταξύ διαφορετικών οργανισμών.

7. Τι δείχνει η έρευνα ειδικά για φοιτητές υγείας (ιατρική, νοσηλευτική)

- Ο εθελοντισμός βελτιώνει την **ενσυναίσθηση, την ηθική ευαισθησία και την επικοινωνία με ασθενείς.**
- Προετοιμάζει για **πολυπολιτισμική φροντίδα.**
- Ενισχύει τη **δέσμευση στο επάγγελμα** και την κατανόηση των **κοινωνικών προσδιοριστών υγείας.**
- Συνδέεται με καλύτερη **ψυχική ανθεκτικότητα** και μείωση στρες.

Σύγκριση: Service Learning – Κλινική Εκπαίδευση – Εθελοντισμός

	Κοινωνική προσφορά	Κλινική Εκπαίδευση (ΚΕ)	Εθελοντισμός
Σχέση με Αναλυτικό Πρόγραμμα	Άμεσα ενσωματωμένο στο μάθημα.	Υποχρεωτικό μέρος της εκπαίδευσης στα επαγγέλματα υγείας.	Δεν συνδέεται συνήθως με μαθήματα.
Τύπος Μάθησης	Εμπειρική μάθηση, κοινωνική αλληλεπίδραση, ηθικό/πολιτειακό ήθος.	Κλινική κρίση, τεχνικές δεξιότητες, εφαρμογή επιστημονικής γνώσης.	Ανεπίσημη μάθηση μέσα από αξιοσημείωτες εμπειρίες ζωής.
Ρόλος Φοιτητή	Ενεργός συμμετέχων – σχεδιαστής λύσεων για κοινωνικά προβλήματα.	Μαθητευόμενος / εκπαιδευόμενος σε εποπτευόμενο κλινικό πλαίσιο.	Εθελοντής που προσφέρει χωρίς απαραίτητο εκπαιδευτικό σχεδιασμό.
Ρόλος Εκπαιδευτή	Συντονιστής, σχεδιαστής, αναστοχαστικός καθοδηγητής (facilitator).	Κλινικός επόπτης/μέντορας με ευθύνη για ασθενή & φοιτητή.	Συνήθως δεν υπάρχει επίσημος εκπαιδευτικός ρόλος.
Εμπλεκόμενοι Φορείς	Κοινότητα, κοινωνικοί οργανισμοί, τοπικοί φορείς, πανεπιστήμιο.	Νοσοκομεία, κλινικές, κέντρα υγείας, επαγγελματίες υγείας.	ΜΚΟ, κοινότητες, φιλανθρωπικές δομές.
Αξιολόγηση	Δομημένη: αναστοχασμός, εργασίες, εφαρμογή θεωρίας.	Τυπική και αυστηρή: κλινικές δεξιότητες, πρωτόκολλα, συμπεριφορά.	Συνήθως δεν υπάρχει επίσημη αξιολόγηση.
Αποτελέσματα Μάθησης	Κοινωνική ευαισθησία, κριτική σκέψη, κατανόηση κοινωνικών ανισοτήτων.	Κλινική επάρκεια, επαγγελματική ταυτότητα, ασφάλεια πρακτικής.	Ενσυναίσθηση, προσωπική ανάπτυξη, βασικές κοινωνικές δεξιότητες.
Χρονική Δομή	Προγραμματισμένο, με συγκεκριμένα στάδια.	Συστηματικό, συνεχές, προοδευτικά αυξανόμενη ευθύνη.	Ευέλικτο, μη δομημένο.
Επίπεδο Ευθύνης	Χαμηλό προς μέτριο (ανάλογα με το πρόγραμμα).	Υψηλό, καθώς εμπλέκεται πραγματική ασθενής φροντίδα.	Χαμηλό ή μέτριο, χωρίς επαγγελματικές ευθύνες.
Εφαρμογή σε Σχολές Υγείας	Πρωώθηση "κοινωνικής λογοδοσίας" και κατανόηση κοινωνικών παραγόντων υγείας.	Εκπαίδευση στην πρακτική φροντίδας με ασφάλεια.	Συμμετοχή σε δράσεις υγείας, ενημέρωσης ή υποστήριξης.

Στο επόμενο μάθημα:
Αξιολόγηση και μαθησιακά
αποτελέσματα